Kommunene og norsk økonomi

Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon, KS, belyser i en serie publikasjoner utviklingen i norsk økonomi med særlig vekt på betydningen for kommunene. I det etterfølgende gjengis deler av organisasjonens siste rapport med benevnelsen «Krevende utsikter tross konjunkturoppgang». Rapporten har også et blikk på den økonomiske utviklingen i verden forøvrig, noe som i stor grad påvirker den norske økonomien.

Norsk økonomi har utviklet seg bra de siste årene. Oljenedturen fra sommeren 2014 er bare et vagt minne. Oljeprisen er nå 66 dollar per fat, mer enn det dobbelte av hva den var for tre år siden. Etterspørselsfall fra oljevirksomheten er snudd til vekst. Vekst i verdensøkonomien og bedret konkurranseevne har bidratt til oppsving i tradisjonell vareeksport. Arbeidsledigheten har falt til nær gjennomsnittet siste 20 år.

Partene i arbeidsmarkedet har også bidratt til oppgangen gjennom moderate lønnsoppgjør. Sammen med svak krone, har dette bidratt til at avstanden mellom industrilønninger i Norge og konkurrentlandene nesten er halvert på fem år. KS' bidrag har vært å lojalt følge frontfagsmodellen, og lønnsveksten i vårt område har fulgt oppgjørene i industrien tett.

Overraskende høye elektrisitetspriser, har bidratt til at reallønnsutviklingen ble svakere enn lagt til grunn i lønnsoppgjørene. Dermed lå gjennomsnittlig reallønn i 2018 noe lavere enn i 2014. Reduserte gjeldsrenter og litt skattelette har likevel bidratt til bedring for husholdningenes inntekter de siste fire årene.

I tillegg til lavere renter, ble oljenedturen bekjempet med økt offentlig pengebruk, som i noen grad har kommet kommunesektoren til gode. Etter at privat konsum gjennomgående hadde steget kraftigere enn det kommunale i en årrekke, har økningen de fire siste årene vært ganske lik. Husholdningene har derfor også nytt godt av vekst i det kommunale tjenestetilbudet.

De kommunale investeringene økte markert andre halvår 2018. Det er trolig flere årsaker til dette. Aldringen av befolkningen vil resultere i økt behov for omsorgstjenester om noen år. Forutseende kommuner kan ha startet tilpasning ved å øke kapasiteten, eller har gjort investeringer for å øke effektiviteten på sikt. Flere år med høy inntektsvekst kan også ha spilt en rolle. Pågående sammen-slåingsprosesser kan være en annen driver for økte investeringer.

Speilbildet av de økte investeringene, er en markert vekst i kommunesektorens gjeld mot slutten av fjoråret. Dette vil bli tyngre å bære fremover. På høsten i fjor, hadde den inneværende konjunkturoppgangen vart lenge nok til at Norges Bank økte styringsrentene for første gang etter oljenedturen. Og ytterligere renteøkninger er signalisert, hvor den første trolig kommer allerede i rentemøtet i mars.

Kommunesektoren kan ikke regne med at skatteinngangen fremover fortsetter å bli høyere enn anslagene i statsbudsjettene. Konjunkturoppgangen, om den fortsetter, kan også innebære utfordringer på andre områder enn økt rente. Rekruttering av arbeidskraft med passende kompetansen, kan bli vanskeligere.

Veksten i kommunesektorens inntekter kan også bli påvirket negativt dersom behov for å stimulere økonomien endres til behov for nedkjøling. Kommunenes mulighet for å påvirke egne inntektsrammer er også redusert som følge av innstrammingene i eiendomsskattereglene.

Både stat og kommunesektor vil oppleve økt utgiftspress knyttet til aldringen av befolkningen. I tillegg vil klimautfordringene kreve økte midler til det grønne skiftet, skadeforebygging og reparasjon. Praktisering av handlingsregelen bør gjennomføres med en større sikkerhetsmargin så landet er rustet til å håndtere fremtidige negative sjokk. Kommunesektoren må, som staten, forberede seg på at det må prioriteres hardere i tiden fremover. En fortsatt nasjonal konjunkturoppgang vil ikke endre dette.

Tilgang til den totale rapporten fra KS fås ved å benytte følgende lenke: Kommunene og norsk økonomi